

	<p>Πνευματικά Σημειώματα</p> <p>Ἱεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης</p>	<p>Πνευματικά Σημειώματα:</p> <p>Εβδομαδιαία ηλεκτρονική έκδοση Ἱεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος</p> <p>Ἔτος 2ο / Τεύχος: 69</p> <p>Δευτέρα 19η Μαΐου 2025</p> <p>Ἑκτακτη έκδοση</p> <p>Ἰὼβ τοῦ πολυάθλου Σεραφεῖμ ὁσ. ἐν ὄρει Δομποῦ Λειβαδεῖας (6η Μαΐου π. ἡμ.)</p>
---	--	---

Πνευματικά Σημειώματα

**Λίγες σκέψεις Ἱστορίας με ἀφορμὴ τὴν Ἡμέρα Μνήμης
γιὰ τὴν Γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου**

Ποντοαρμενικὸ Κράτος- Ἑλληνικὴ Δημοκρατία τοῦ Πόντου

Ἕνα κράτος ποὺ ἔμεινε στὰ χαρτιά

Ἡ περιοχή τοῦ Πόντου ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀκμάζοντα, οἰκονομικὰ καὶ πολιτισμικά, τμήματα τοῦ ἐξωελλαδικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦσαν τὸ 40% τοῦ πληθυσμοῦ καί, σὲ συνεργασία με τοὺς Ἀρμένιους, διαδραμάτιζαν κεντρικὸ ρόλο στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς περιοχῆς. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ πληθυσμὸς τοῦ Πόντου ὑπέστη τὶς ἴδιες δοκιμασίες με τὸν ὑπόλοιπο μικρασιατικὸ πληθυσμό. Με τὴν εἴσοδο τῆς Τουρκίας στὸν πόλεμο, πραγματοποιήθηκαν ἐκκενώσεις οἰκισμῶν, ἐκτελέσεις λιποτακτῶν καὶ ἀντίποινα κατὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν φυγοστράτων. Χαρακτηριστικὴ ἐδῶ ἦταν ἡ ἀπάντηση

πού ἔδωσαν οἱ Πόντιοι στήν καταπίεση μέ τήν ὀργανωμένη ἀντίσταση τῶν κατοίκων τοῦ Πόντου, οἱ ὁποῖοι ἀντιδρῶντας στίς πιέσεις τῶν Τούρκων ἄρχισαν ἀπό τὸ 1915 νὰ καταφεύγουν ἀντάρτες στὰ βουνά καὶ νὰ ἐπιδίδονται σὲ ἀνταρτοπόλεμο ἐναντίον τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Ἡ κατάσταση ἦταν καλύτερη στήν ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια τῆς Τραπεζοῦντας λόγω τῶν ἰδιαίτερων ἱκανοτήτων τοῦ μητροπολίτη Χρῦσανθου καὶ τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης πού ἀπολάμβανε, γεγονός πού τοῦ ἐπέτρεπε νὰ συντηρεῖ καλὲς σχέσεις μέ τὴν τουρκικὴ ἡγεσία καὶ νὰ διαπραγματεύεται τὴν τύχη τοῦ ποιμνίου του.

Οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ ἰδρῦουν ἀποικίες στήν ἀκτὴ τοῦ Πόντου γύρω στὸ 800 π.Χ. καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ ντόπιοι εἶχαν ὑποστῆ σημαντικὸ ἐξελληνισμό. Στὸν 4ο αἰῶνα μ.Χ., ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶχε καθιερωθεῖ ὡς ἡ μοναδικὴ ὁμιλούμενη γλῶσσα στήν περιοχὴ,

Ἡ περιοχὴ τῆς Δημοκρατίας τοῦ Πόντου

διατηρῶντας αὐτὴ τὴν κατάσταση γιὰ χίλια ἀκόμη χρόνια. Ὁ Πόντος ἀπέτελεσε μέρος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀργότερα τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντας, ἡ ὁποία ἦταν διάδοχος τοῦ Βυζαντίου.

Τὸ 1461, ἡ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία κατέκτησε τὸν Πόντο, ὡστόσο ἡ ἀπομονωμένη ὄρεινὴ περιοχὴ παρέμεινε κυρίως ἐλληνόφωνη γιὰ πολλοὺς αἰῶνες.

Στις ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 1830, ἰδρύθηκε τὸ σύγχρονο ἐλληνικὸ κράτος, τὸ ὁποῖο εἶχε μικρότερη ἔκταση ἀπὸ τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα. Οἱ Ἕλληνες διεκδίκησαν ἐδάφη ὅπου ζοῦσε σημαντικὸς ἀριθμὸς Ἑλλήνων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρῦσανθος

Οί Πόντιοι, ωστόσο, βρίσκονταν μακριά από τα εδάφη του νέου ελληνικού κράτους, με περιορισμένες διασυνδέσεις, γεγονός που οδήγησε στο ότι δεν υπήρξε ποτέ ισχυρή επιδίωξη για την προσάρτησή τους στην Ελλάδα. Κατά την εποχή εκείνη, οί Πόντιοι μετανάστευσαν σε γειτονικές ορθόδοξες χώρες, όπως η Ρωσική Αυτοκρατορία και η Γεωργία. Το 1904, ιδρύθηκε στη Μερζιφούντα μια μυστική οργάνωση, η Ποντιακή Έταιρεία, με στόχο τη δημιουργία μιᾶς ανεξάρτητης ποντιακῆς δημοκρατίας. Το κίνημα αυτό απέκτησε σημαντική λαϊκή υποστήριξη κατά τις δεκαετίες του 1910 και του 1920. Ο Μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρῦσανθος Φιλιππίδης, ο ὁποῖος ἀργότερα ἔγινε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἀναδείχθηκε σὲ κεντρικὴ μορφή τῆς ἐκστρατείας ὑπὲρ τῆς ἀνεξάρτητης Δημοκρατίας τοῦ Πόντου. Οἱ διεθνεῖς ὀργανώσεις τῶν Ποντίων συνεργάστηκαν με τὴν Ποντιακὴ Ἐταιρεία τῆς Μερζιφούντας, ἀσκῶντας σημαντικὲς πιέσεις γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς ἀνεξάρτητου ποντιακοῦ κράτους, κυρίως στὴ Ῥωσία καὶ τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Στὴν ἴδια περίοδο, ὁ Λεωνίδας Ἰασωνίδης ἀναδείχθηκε ὡς ὁ κύριος ἡγέτης τοῦ κινήματος γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς ἀνεξάρτητης Δημοκρατίας τοῦ Πόντου. Οἱ Ἕλληνες τῆς Διασπορᾶς

διαδραμάτισαν καθοριστικὸ ρόλο στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἴδρυση μιᾶς αὐτόνομης ποντιακῆς δημοκρατίας. Κύριοι ἐκπρόσωποι αὐτῆς τῆς προσπάθειας ἦταν οἱ Κ. Κωνσταντινίδης ἀπὸ τὴ Μασσαλία, Β. Ἰωαννίδης καὶ Θ. Θεοφύλακτος ἀπὸ τὸ Βατούμ, Ι. Πασσαλίδης ἀπὸ τὸ Σοχούμ, καθὼς καὶ οἱ Λ. Ἰωαννίδης καὶ Φ. Κτενίδης ἀπὸ τὸ Κρασνοντάρ. Ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες τοῦ ἱστορικοῦ Πόντου, ξεχωρίζουν οἱ δύο σεβάσμιες προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας: ὁ μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρῦσανθος καὶ ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας Γερμανὸς Καραβαγγέλης. Γιὰ πρώτη φορὰ οἱ Πόντιοι τῆς Διασπορᾶς ὀργανώθηκαν σὲ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας (Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Βόλο), καθὼς ἐπίσης καὶ στὶς πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ.

**Μητροπολίτης Ἀμασείας
Γερμανός**

Ἡ τύχη τῶν Ἀρμενίων στὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ὑπῆρξε καὶ αὐτὴ τραγικὴ, καθὼς τὸ 1915 σημειώθηκε ἡ μεγάλη γενοκτονία τους. Ἡ νέα κατάσταση ποὺ διαμορφώθηκε μετὰ τὸ τέλος τοῦ Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, μὲ τὴν ἧττα καὶ τὴν κατάρρευση τῆς αὐτοκρατορίας, καθὼς καὶ ἡ πρόθεση τῶν Συμμάχων νὰ τὴ διαμελίσουν, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ διακήρυξη τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν, δημιούργησε προσδοκίες γιὰ ἐθνικὴ αὐτονόμηση στὶς ἐθνοτικὲς ομάδες ποὺ ζοῦσαν στὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ἔτσι, οἱ Πόντιοι, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1918, προχώρησαν στὴν ὀργάνωση αὐτονομιστικῆς κίνησης.

Στὶς 8 Ἰανουαρίου 1918, ὁ Ἀμερικανὸς πρόεδρος Οὐίλσον δημοσίευσε τὰ Δεκατέσσερα Σημεῖα του γιὰ τὴ μεταπολεμικὴ τάξη. Τὸ δωδέκατο σημεῖο ἀνέφερε: «Τὸ τουρκικὸ τμῆμα τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας θὰ πρέπει νὰ διασφαλιστεῖ ὡς ἀσφαλὲς καὶ κυρίαρχο, ἐνῶ οἱ ἐθνότητες ποὺ βρίσκονται ὑπὸ τουρκικὴ κυριαρχία θὰ πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν ἀδιαμφισβήτητη ἀσφάλεια στὴ ζωὴ τους καὶ πλήρη ἐλευθερία γιὰ αὐτόνομη ἀνάπτυξη. Ἐπιπλέον, τὰ Δαρδανέλια θὰ πρέπει νὰ παραμείνουν ἀνοιχτά, ἐξασφαλίζοντας τὴ δωρεὰν διέλευση πλοίων καὶ ἐμπορίου, πρὸς ὄφελος ὅλων τῶν ἐθνῶν, μὲ διεθνεῖς ἐγγυήσεις.» Αὐτὴ ἡ διακήρυξη προκάλεσε σημαντικὲς ἐξελίξεις γιὰ τὶς μὴ τουρκικὲς ἐθνοτικὲς ομάδες στὴ Μικρασία, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Πόντου. Οἱ προτάσεις τῶν Ποντίων ἐπικεντρώνονταν κυρίως στὴ δημιουργία ἐνὸς Ποντοαρμενικοῦ Κράτους, ἐνῶ ἄλλοι ὑποστήριζαν τὴν ἴδρυση τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας τοῦ Πόντου μὲ εἰδικὴ σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Βενιζέλος ἐνθάρρυνε τὴν ἰδέα τοῦ Ποντοαρμενικοῦ Κράτους, ὡστόσο, δὲν συμπεριέλαβε στὶς ἑλληνικὲς ἀξιώσεις τοῦ Ὑπομνήματος τοῦ Δεκεμβρίου 1918 καμία ἀναφορὰ στὸν Πόντο, θεωρῶντας μιὰ τέτοια ἀξίωση ἀνέφικτη καὶ ἡ ὁποία θὰ ὀδηγοῦσε μόνον στὴν ἐξασθένιση τῶν ἐλληνικῶν ἐπιχειρημάτων γιὰ τὰ ὑπόλοιπα, πιὸ ζωτικὰ καὶ ἐφικτὰ ζητήματα.

Ἐμβλημα ἀετός

Στὴ διάσκεψη, ὁ Βενιζέλος ἐξέφρασε τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ δημιουργία μιᾶς ἀνεξάρτητης δημοκρατίας τοῦ Πόντου ἦταν πολὺ μακρινή, καθιστῶντας ἀδύνατη τὴν παροχὴ ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς βοήθειας, ἐνῶ ἡ περιοχὴ φαινόταν ἐξαιρετικὰ ἀδύναμη νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν ἑαυτό της ἀπέναντι σὲ μιὰ τουρκικὴ ἐπίθεση.

Για τὸν λόγο αὐτό, ἦταν ἀντίθετος στὴ σύσταση ἑνὸς ποντιακοῦ κράτους, μὲ ἀποτέλεσμα ἢ συζήτηση γιὰ τὴν πιθανὴ ποντιακὴ ἀνεξαρτησία νὰ τερματιστεῖ σὲ μεγάλο βαθμό. Ἀργότερα, πρότεινε τὴν ἔνταξη τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντας στὸ νεοσύστατο ἀρμενικὸ κράτος, ἀλλὰ αὐτὴ ἢ ἰδέα δὲν βρῆκε ὑποστήριξη ἀπὸ τοὺς Συμμάχους. Ἡ συζήτηση γιὰ τὴν παραχώρηση τῆς Τραπεζοῦντας στὴν Ἀρμενία σταμάτησε γρήγορα λόγῳ τοῦ τουρκοαρμενικοῦ πολέμου, τοῦ πολέμου ἀνεξαρτησίας τῆς Τουρκίας καὶ τῆς κατάληψης τῆς Ἀρμενίας ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους, ἕναν χρόνο ἀργότερα. Τὸν Μάιο τοῦ 1919, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ στὴν περιοχή τοῦ Πόντου ὑπέβαλε ἀναφορά, ἐπισημαίνοντας ὅτι ἡ ἀσφάλεια τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐπισημῆς καὶ ὅτι χρειαζόταν ἐπείγοντως βοήθεια. Ὁ μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, Χρῦσανθος Φιλιππίδης, ποὺ ἀπολάμβανε μεγάλη ἐκτίμηση, εἶχε συνομιλίες τόσο μὲ τὴν ἡγεσία τῆς Κωνσταντινούπολης ὅσο καὶ μὲ τοὺς ἡγέτες τοῦ κεμαλικοῦ μετώπου σχετικὰ μὲ τὴν πιθανὴ αὐτονομία τοῦ Πόντου, μὲ ἰσοπολιτεία Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Οἱ Πόντιοι θὰ συμμετάσχουν ὡς δευτέρη ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία στὸ Συνέδριο Εἰρήνης ποὺ θὰ πραγματοποιηθεῖ στὸ Παρίσι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1919, διεκδικῶντας τὴν πολιτικὴ αὐτονομία τοῦ μικρασιατικοῦ Πόντου, χωρὶς ὅμως ἐπιτυχία. Στὴ Συνδιάσκεψη, τὸ Ζήτημα τοῦ Πόντου ἀγνοήθηκε, μὲ ἀποτέλεσμα ἢ περιοχή νὰ χωριστεῖ σὲ δύο τμήματα: τὸ δυτικὸ θὰ ἀνήκει στὴν Τουρκία καὶ τὸ ἀνατολικὸ στὴν Ἀρμενία. Σύμφωνα μὲ τὶς προτάσεις τῶν Ποντίων αὐτονομιστῶν, ἢ Τραπεζοῦντα θὰ ἦταν ἢ πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας, ἐνῶ τὸ οἰκόσημο θὰ ἀπεικόνιζε τὸν μονοκέφαλο ἀετὸ, σύμβολο τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν, ποὺ κυβέρνησε τὴν αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντας.

Ἡ τελικὴ λύση ποὺ ἐπιλέχθηκε ἦταν ἢ Ποντοαρμενικὴ Ὁμοσπονδία, καὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1920 ὑπογράφηκε συμφωνία μεταξὺ τοῦ μητροπολίτη Χρῦσανθου καὶ τοῦ Ἀλ. Χατσιαν, πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀρμενικῆς Δημοκρατίας. Ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν ἀναγνώρισε ἕνα Ποντοαρμενικὸ Κράτος, ποὺ ἐκτεινόταν ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα μέχρι τὸ Βὰν καὶ τὰ ἀρμενικὰ

**Ἄποψη τῆς Ἁγίας Σοφίας
τῆς Τραπεζοῦντας**

σύνορα τῆς Καυκασίας, ὥστόσο ἡ ὕπαρξή του ἀποδείχθηκε ἐφήμερη καὶ ἡ κατάληξή του τραγική. Παρὰ τὸ ἀρνητικὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατοῦσε, ὁ ποντιακὸς ἑλληνισμὸς δὲν πτοήθηκε. Στὶς 10 Μαρτίου 1921, ὁ μητροπολίτης Ἀμάσειας Γερμανὸς Καραβαγγέλης πρότεινε στὸν ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Μπαλτατζῆ τὴ συνεργασία μὲ τοὺς Κούρδους καὶ τοὺς Ἀρμένιους κατὰ τοῦ κινήματος τοῦ Κεμάλ. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Γούναρη, ἀπομονωμένη καὶ ἀπὸ τοὺς συμμάχους της, δὲν ἀνέλαβε καμία πρωτοβουλία. Ἀντίθετα, οἱ Πόντιοι, ἀπογοητευμένοι, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, διοργάνωσαν δύο Συνέδρια: τὸ πρῶτο στὴν Κωνσταντινούπολη στὶς 17 Αὐγούστου 1921 καὶ τὸ δεύτερο στὴν Ἀθήνα στὶς 4 Σεπτεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους. Ἡ τελευταία προσπάθεια ποντοαρμενικῆς συνεργασίας ξεκίνησε καθυστερημένα στὶς ἀρχὲς τοῦ 1922, ὅταν τὰ συμφέροντα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων εἶχαν ἤδη ἀλλάξει. Ὁ Κεμάλ πασᾶς, ἐκμεταλλεζόμενος τὴν εὐνοϊκὴ συγκυρία καὶ μὲ τὴ φανερὴ ὑποστήριξη τῶν μπολσεβίκων, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καθὼς καὶ τὴ σιωπηρὴ στήριξη τῆς Ἀγγλίας, ξεκίνησε τὴν ἀντεπίθεσι ποὺ ὀδήγησε στὴν κατάρρευσι τοῦ μετώπου. Ἔτσι, ἡ ποντιακὴ Δημοκρατία παρέμεινε ἓνα ὄνειρο, ἐνῶ ἡ καταδίκη σὲ θάνατο ἀπὸ τὴν κεμαλικὴ κυβέρνησι ὅλων τῶν πρωτεργατῶν τοῦ ἀγῶνα σφράγισε τὴν ἐθνικὴ συμφορὰ τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὴ γενικότερη τύχη τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ Νοέμβριον τῆς ἴδιας χρονιάς, οἱ Ἀρμένιοι ἠττήθηκαν ἀπὸ τὸν κεμαλικὸ στρατὸ καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ συνθηκολογήσουν. Οἱ Ἕλληνες τοῦ Πόντου βρέθηκαν στὸ ἔλεος τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐξοργισμένοι ἀπὸ τὴν κατάληψι τῆς Σμύρνης ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ καὶ τὴν προέλασή του πρὸς τὰ ἐνδότερα, οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Σοβιετικοὶ κατέληξαν σὲ συμφωνία γιὰ τὸ ἀρμενικὸ ζήτημα μέσῳ τῆς συνθήκης τοῦ Alexandropol. Παράλληλα, ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ Πόντου θὰ βιώσει τὴν ἴδια μοῖρα μὲ τὸν ὑπόλοιπο μικρασιατικὸ ἑλληνισμὸ, ἀντιμετωπίζοντας τὸν ξεριζωμὸ.

Δράκου Στυλιανή

Βιβλιογραφία

- 1) http://www.flaggen.com/flags/gr_pont.html
- 2) Voutira, Eftitia (2011). The 'Right to Return' and the Meaning of Home. Berlin: Lit Verlag.
- 3) https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%85%CF%84%CF%8C%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B7_%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A0%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%85#cite_note-Voutira-13
- 4) https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2758/Themata-Neoellinikis-Istorias_G-Lykeiou_html-apli/index5_4.html
- 5) https://www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/choros/08.html
- 6) <https://greeceparadise.gr/02-genoktonia-podion-a/>

Πνευματικά Σημειώματα

Ἐὰν θέλετε νὰ λαμβάνετε δωρεὰν στὸ e-mail σας τὸ ἠλεκτρονικὸ περιοδικὸ «Πνευματικὰ Σημειώματα» μπορείτε νὰ στείλετε στὴν διεύθυνση imthesgrafeio@gmail.com τὰ στοιχεῖα σας.

Ὄνομα, Ἐπώνυμο, Τηλέφωνο μὲ θέμα «Συνδρομητής».

«Πνευματικὰ Σημειώματα»

Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης
τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος
e-mail: imthesgrafeio@gmail.com

Ἵπεύθυνος Ἔκδοσης:

† Πρεσβύτερος Ὀνούφριος Ἀβραμίδης τηλ: 6989286400
ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου Κατερίνης

